

memorii | jurnale

Despre Giuseppe Tomasi, duce de Palma și principe de Lampedusa, născut în 1896 la Palermo, fiul său adoptiv, Gioacchino Lanza Tomasi, mărturisea că era un „om al tainelor“. Că a fost și a rămas așa se poate vedea din faptul că nici azi, la aproape șase decenii de la moartea sa, biografii nu cunosc din viața aristocratului sicilian decât foarte puține lucruri. În timpul Primului Război Mondial a luptat ca ofițer de artilerie în armata italiană, a fost luat prizonier, a evadat și s-a întors din Ungaria în Italia pe jos. S-a căsătorit în 1932 cu baroneasa Alessandra Wolff Stomersee. Nesuportând guvernarea lui Mussolini, a trăit lungi perioade în străinătate, iar după război a revenit la Palermo. În 1955 a început să scrie *Ghepardul*, al cărui plan îl avea în minte de mulți ani. A murit la Roma în 1957, înainte de publicarea romanului (Feltrinelli, 1958; trad. rom. Humanitas Fiction, 2011), considerat unul dintre cele mai importante din literatura italiană. Printre scrierile sale postume se numără *Sirena și alte povestiri (I Racconti, 1961; Humanitas Fiction, 2016)*, *Lezioni su Stendhal (1977)*, *Invito alle Lettere francesi del Cinquecento (1979)*, *Letteratura inglese, 2 vol. (1990–1991)*, *Viaggio in Europa. Epistolario 1925–1930 (2006)*.

GIUSEPPE TOMASI
DI LAMPEDUSA
Călător prin Europa

Epistolar
1925–1930

Ediție îngrijită de
Gioacchino Lanza Tomasi
și Salvatore Silvano Nigro

Traducere din italiană de
Vlad Russo

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Mona Antohi
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Iuliana Constantinescu, Carmen Petrescu

Tipărit la Real

Giuseppe Tomasi di Lampedusa
Viaggio in Europa: Epistolario 1925–1930
Copyright © 2006, Arnoldo Mondadori Editori SpA, Milano
Edizione su licenza della Fondazione Biblioteca di via Senato.
All rights reserved.

© HUMANITAS, 2016, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Tomasi Di Lampedusa, Giuseppe

Călător prin Europa: epistolar 1925–1930 / Giuseppe Tomasi di Lampedusa;

trad.: Vlad Russo; ed.: Gioacchino Lanza Tomasi, Salvatore Silvano Nigro. –

București: Humanitas, 2016

ISBN 978-973-50-5144-0

I. Russo, Vlad (trad.)

II. Tomasi, Gioacchino Lanza (ed.)

III. Nigro, Salvatore Silvano (ed.)

821.131.1-94=135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 / 408 83 50, fax 021 / 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

1925

I

Paris – 27 iulie 1925 –

Dragă Casimiro,

politica mă stârnește în cel mai înalt grad. Acum câteva zile deja, chelfăneala trasă lui Amendola mi-a umplut sufletul de-o delicată voluptate; astăzi, faptul că Palermo e în prim-planul politicii italiene, ba chiar și al celei europene, mă umple de mândrie.¹ Vreau să sper că veți fi în stare să câștigați și veți demonstra că Palermo, chiar dacă n-are un serviciu de salubritate urbană pentru străzile sale, nu e lipsit de un serviciu de curățenie și de măturare a gunoaielor politice. Proiectatul duel (sau mai bine zis turnir) între prefect și Trabia², Cesarò³ și Arenella⁴ va fi un spectacol de mare interes și de un comic nespus; iar dacă aș fi milionar, n-aș ezita o clipă să mă întorc la Palermo numai pentru a asista la el.

Și pentru Bellini⁵! Bellini în acest moment în care sângele Marelui Maestru⁶ riscă să fie vărsat pentru cauza eminentemente belliniană a Aventinului*!

* Aventin, una dintre cele șapte coline ale Romei antice, pe care se aduna plebea în momentele de criză ale cărmuirii. Aici însă, Lampedusa face aluzie la protestul din 1924 al unui grup de

„J'ai vu mourir Louis XVI et Bonaparte"⁷ sau, dacă nu chiar așa, am văzut în viața mea destule lucruri demne de a fi reținute. L-am văzut pe Raniero Magul⁸ jucând mahjong⁹; am văzut lebedele despicând apa de catifea a lacului Dragostei de la Bruges; l-am văzut pe Moise al lui Michelangelo și l-am auzit pe Masnata¹⁰ vorbind despre antichități; am luat de câteva ori masa cu Pirandello¹¹ și am stat de vorbă cu Raimondo Arenella¹²; am văzut frumusețea principesei Jolanda¹³ și urâtenia soțului ei; m-am plimbat pe sub teii seculari de la Windsor și sub celebrii chiparoși de la Fiesole; am văzut războiul și vremurile și mai sângeroase de după război; l-am văzut pe Mussolini în cămașă neagră și pe juna Alice¹⁴ în ținută de gală; am mâncat „les cailles truffées au champagne“ ale doamnei Vanderbilt¹⁵ și mi-am astâmpărat foamea cu terci pentru Kriegsgefangen¹⁶; am văzut picturile lui Turner de la Tate Gallery, ale lui Memling de la Bruges și ale lui Rafael de la Luvru; îl știu pe Dante, îl iubesc pe Shakespeare, l-am citit pe Goethe și am suportat poemele lui Lucio¹⁷; am văzut ochii Rosalindei¹⁸ și gambele lui Mary Ashley¹⁹; cunosc calma demnitate de la Vicenza și insolența de la Bruxelles; am îndurat toate loviturile soartei: viceregele Indiei a insistat să intru pe ușă înaintea lui; și am fost luat peste picior de Corradino²⁰; la Modena i-am făcut curte fiicei unui ospătar, iar la Londra lui lady Beauchamps²¹; am cunoscut toate loviturile soartei și tuturor le-am făcut față. Repet: „j'ai vu mourir Louis XVI et Bonaparte“.²²

parlamentari („aventinieni“) împotriva guvernării fasciste a lui Mussolini (vezi și I, n. 25) (*n.t.*).

Ei bine, toate aceste experiențe le-aș da, pe toate mi le-aș șterge din memorie pentru plăcerea de-a asista vreme de-o oră la o întâlnire la Bellini, în aceste zile.

La Anvers, în faimoasa grădină zoologică, am văzut „le palais des singes“; într-o cușcă imensă, peste trei sute de maimuțe cu mutre de tot soiul și funduri de toate culorile se dedau la indecente sarabande și antrenante urmărituri, încercând zadarnic să ne facă să roșim pentru strămoșii noștri. Sunt însă încredințat că respectiva cușcă e un exemplu de înaltă spiritualitate, de ținută demnă, de calmă eleganță, un soi de grădină a lui Academos²³ sau de salon al doamnei de Rambouillet²⁴, în comparație cu Bellini în aceste zile.

Ferice de tine care poți să agonisești în perioada asta atâta răs cât să poți face față nevoilor unei lungi vieți.²⁵

*

Îți trimit împreună cu scrisoarea un pliant despre expoziția de Arte Decorative care are loc aici. E extrem de interesantă; mai ales arhitectura e superbă; de altfel, nici mobilele și decorațiunile interioare nu sunt mai prejos. Am impresia că în cele din urmă stilul secolului XX a fost găsit. Te-ar interesa enorm. Iar spectacolul e magnific, mai ales seara. Cele mai frumoase pavilioane sunt al Austriei și al Cehiei. Pavilionul italian, care la interior e destul de interesant, pe din afară, dovedind o desăvârșită neînțelegere a scopului expoziției, e-n stil renascentist, cu circumstanța agravantă a unei interminabile inscripții în latină. Dar cum grosul publicului îl alcătuiește eternul filistin, din câte am auzit vorbindu-se în mulțime, e unul dintre pavilioanele care înregistrează cel mai mare succes.

Dureros este și să constați totala neînțelegere și zeflemeaua ușuratică cu care publicul întâmpină toate celelalte lucruri frumoase; și fiindcă aici nu-i vorba de artă pură, ci de edificii de construit, de mobile destinate vânzării și de decorațiuni care trebuie așezate ici și colo, obtuzitatea burgheză a publicului e gravă și poate duce la eșecul acestei noi tendințe în artă.

*

Întreaga vitrină a unei librării din rue Royale e dedicată cărților despre fascism și portretelor lui Mussolini, la toate vârstele, în toate pozele și toate atitudinile. Apropo, circulă aici în ziare noi știri alarmante despre starea lui de sănătate, pe-acolo ce se spune despre asta?

Pe o stradă laterală se află un soi de târg; și, printre altele, se află o „roulette“ care, în loc de numere, are steagurile diferitelor națiuni; cât am stat să mă uit, bila s-a oprit pe steagul Italiei; bărbatul a anunțat: „C'est l'Italie qui a gagné.“ Iar în mulțime un tânăr îi spune prietenului său: „Je te crois; avec leur Mussolini!“

Mici semne.

Pe de altă parte, toți sunt aici într-o stare de bolșevism latent; situația e foarte gravă. Dar stai să vezi ce-nseamnă demnitatea națională; mie nu-mi pasă; fiindcă știu că și dacă izbucnește revoluția, nimeni n-o să mi se-atingă de-un fir de păr și n-o să-mi fure un ban, fiindcă îl am în spate pe... Mussolini!

Gata, acum trebuie să ies.

Îmi reînnoiesc deci îndemnurile și urările pentru bătălia din 2 august. Pe care o voi urmări pas cu pas în *Giornale di Sicilia* care ajunge până și aici.

(Totuși, ca să fiu sincer, mi-e tare frică.)

Te rog să le saluți pe Mătușă²⁶ și pe Giovanna²⁷, ba chiar și pe Lucio, care sper că va răspunde scrisorii mele curtenitoare de la Bruxelles.

Cu mult drag,

Monstrul galic

Adaug și o ilustrată cu o delicioasă statueta egipteană de la Luvru.²⁸

Două coli numerotate, împăturite fiecare ca să facă patru pagini. În stânga sus, pe prima pagină, într-un dreptunghi trasat cu penița: „Giuseppe Tomasi / Hôtel Vouillemont / 15 – rue Boissy-d’Anglas“.

1. Deputatul Giovanni Amendola fusese atacat de fasciști la Montecatini la 21 iulie. El nu-și va reveni și va muri într-o clinică din Cannes în aprilie 1926. Amendola militase în trecut pentru intrarea în război a Italiei, dar după război se alăturase grupului meridional al lui Francesco Saverio Nitti. În 1922 întemeiase grupul antifascist Uniunea Democratică Națională, activ mai ales în Mezzogiorno. Stabilizat în spital după agresiune, a primit vizita mai multor parlamentari și chiar a principelui di Trabia, senator al regatului. La Palermo se desfășura campania pentru alegeri locale. În *Giornale di Sicilia* din 22–23 iulie 1925, Lampedusa citise: „De patru-cinci zile, Sicilia e la modă în privința asta.“
2. Pietro Lanza Branciforte, principe di Trabia, își vedea recunoscută supremația în rândul aristocrației palermitane. Era supranumit „viceregele“.
3. Giovanni Antonio Colonna, duce de Cesarò. Deputat în diferite legislaturi și ministru al Poștei și Telegrafului între 1922 și 1924.

4. Giuseppe Valguarnera, duce de Arenella și principe de Niscemi. Nepot al lui Corrado Valguarnera di Niscemi, garibaldian, model istoric al lui Tancredi Falconeri. Văr al lui Giuseppe Tomasi di Lampedusa.
5. Vechiul club al aristocrației din Palermo. Fusese întemeiat în 1769 ca Mare Cerc al Nobilimii și a fost cunoscut multă vreme sub numele, din secolul al XVIII-lea, Casa Doamnelor și Cavalierilor. În 1864 a căpătat numele de Clubul Bellini. Sediul său era pe atunci lângă Teatro Bellini, numit până în 1860 Teatro Carolino.

Multe aluzii din scrisorile lui Lampedusa adresate fraților Piccolo își au originea în conversațiile și replicile de la Clubul Bellini. În particular, sunt prezenți în scrisori mulți dintre membrii intrați în anii 1919–1925: Fulco Santostefano della Cerda, duce de Verdura (1919); Raniero Alliata di Pietrategliata (1921); Corrado Valguarnera di Niscemi (1921); Francesco Notarbartolo, principe de Sciara și de Castelreale (1921); Pietro Notarbartolo di Salandra (1921); Giuseppe Tomasi, duce de Palma: scriitorul, cu titlul purtat înainte de moartea tatălui (1922); Corrado Parodi Giusino di Belsito (1922); Fortunio Parodi Giusino di Belsito (1922); Casimiro Piccolo di Calanovella (1923); Lucio Piccolo di Calanovella (1923); Pietro Papè di Pratameno (1923); Pietro Emanuele Sgadari di Lo Monaco (1923); Corrado Fatta (1925); Gutierrez Spadafora, principe de Spadafora (1925).

6. Președintele Clubului Bellini, Pietro Lanza Branciforte.
7. Chateaubriand, „Avertissement“ la *Vie de Rancé*: „J’ai vu mourir Louis XVI et Bonaparte; c’est une dérision que de vivre après cela. Que fais-je dans le monde?“ [I-am văzut murind pe Ludovic XVI și pe Bonaparte; e-o bătaie de joc să mai trăiești după așa ceva. Ce mai caut pe lume?] Hiperbola lui Chateaubriand este reluată în context de Lampedusa cu obișnuita abordare derizorie. Care de altfel caracterizează întreaga scriitoare. Inclusiv catastrofismul: „Trois catastrophes ont marqué les trois parties précédentes de ma vie: j’ai vu mourir Louis XVI

- pendant ma carrière de voyageur et de soldat; au bout de ma carrière littéraire, Bonaparte a disparu“ [„Trei catastrofe mi-au marcat primele trei părți ale vieții; l-am văzut murind pe Ludovic al XVI-lea pe vremea când eram călător și soldat; la capătul carierei mele literare a dispărut Bonaparte“] (Chateaubriand, *Mémoires d'outre-tombe*, XXXIV, 10 – vezi *Memorii de dincolo de mormânt*, trad. de Marina Vazaca, Albatros, București, 2002, p. 455 – *n.t.*).
8. Raniero Alliata di Pietratagliata, principe al Sfântului Imperiu Roman, mag și entomolog (*cf.* II, n. 5).
 9. Mahjong este un joc de origine chineză care se joacă cu 144 de piese asemănătoare cu piesele de domino. Cuvântul chinezesc înseamnă propriu-zis „păsări“. În jargonul scrisorilor însă, e un cuvânt dement: o poreclă indecentă în scrisorile II, III, V; un sinonim pentru testicule (dacă nu și pentru falus) în scrisoarea XVII.
 10. Personaj neidentificat. În epistolar, Masnata e luat în derâdere ca anticar diletant și e implicat într-o *affaire* homosexuală. Nu face parte dintre membrii Clubului Bellini, pe vremea aceea exclusiv aristocrați. O posibilă identificare în societatea burgheză palermitană s-ar putea face cu avocatul Giovanni Masnata, care locuia în via Gaetano Daita 2 (informații extrase din *La Trinacria – Annuario di Sicilia 1926 – Guida Commerciale dell'Isola*). *Cf.* XXVIII, n. 22.
 11. „În 1925, o întâlnire – întâmplătoare și rapidă – cu Luigi Pirandello, care-și începea turneele în străinătate cu compania «Teatro d'Arte», debutând între 15 și 25 iunie la New Oxford Theatre, un mic teatru, dispărut de-atunci. Ducele de Palma l-a cunoscut pe Pirandello chiar la Ambasada Italiei, unde marchizul della Torretta și secretarul său Ugo Sola au vrut să-i facă o mică primire“ (Andrea Vitello, *Giuseppe Tomasi di Lampedusa*, Sellerio, Palermo, 1987, p. 93).
 12. Fiul cel mic al lui Giuseppe Valguarnera, duce de Arenella. Între Pirandello și Raimondo Arenella era o prăpastie. Multe referințe din acest întreg pasaj trebuie înțelese în sensul: „de la cer la pământ“.

13. Jolanda di Savoia, întâia născută a lui Vittorio Emanuele III, soție a contelui Giorgio Carlo Calvi di Bergolo.
14. Alice Barbi, soția lui Pietro Tomasi della Torretta, unchi al lui Giuseppe Tomasi di Lampedusa. Celebră cântăreață de lieduri și muză a ultimilor ani ai lui Johannes Brahms. În familie era poreclită „juna Alice“, fiindcă avea cu cincisprezece ani mai mult decât soțul ei: se născuse la Modena, în 1858, iar Pietro Tomasi la Palermo, în 1873.
15. Alva Erskine Smith, soția lui William Kissan Vanderbilt. Familia Vanderbilt deținea cele mai importante linii de cale ferată din Statele Unite. William și Alva erau părinții lui Consuelo Vanderbilt, soție a ducelui de Marlborough; cf. II, n. 16.
16. Așa apare în manuscris. Corect: *Kriegsgefangener*, „prizonier de război“.
17. Lucio Piccolo di Calanovella, văr primar al lui Giuseppe Tomasi di Lampedusa, compozitor și poet, fratele mai mic al lui Casimiro și al Giovannei. A fost descoperit în 1954 de Eugenio Montale, care a scris prezentarea volumului *Canti barocchi e altre liriche*, Mondadori, Milano, 1956. Opera sa poetică a fost tradusă în engleză: *Collected Poems of Lucio Piccolo*, în traducerea lui Brian Swan și Ruth Feldman, Princeton University Press, Princeton (New Jersey), 1972.
18. Personaj shakespeareian: celesta Rosalinda cu mâini albe, frumoasă și castă, din *As You Like It*.
19. Ipoteza cea mai probabilă este că scriitorul se referă la Sylvia Hawkes, o celebră frumusețe a lumii mondene internaționale, căsătorită cu lord Ashley, de care va divorța în 1935. Lady Ashley se va căsători apoi succesiv cu Douglas Fairbanks Jr, lord Stanley of Alderley, Clark Gable și prințul Dimitri Djordjadze. Tomasi îi spune Mary, iar asta nu se potrivește; în fotografiile din anii '20 avea într-adevăr picioare splendide.
20. Corradino Parodi Giusino di Belsito, văr cu membrii familiei Valguarnera și ai familiei Tomasi, cu reputația de a avea o limbă veninoasă.

21. Familie engleză de origine normandă, între primele ale regatului. Familia Beauchamps stăpânise în vechime Warwick Castle, cel mai renumit castel medieval din Anglia. Castelul și titlul au trecut apoi la familia Greville. E greu de aflat cine ar putea fi lady Beauchamps din prima jumătate a anilor '20. Titlul de lady era uneori conferit din politețe și soțiilor, iar în tradiția britanică femeia păstrează titlul după divorț.
22. În manuscris există un punct-și-virgulă înainte de închiderea ghilimelelor. Scăparea e semnificativă. Fiindcă semnul de punctuație în cauză face parte din cele două texte ale lui Chateaubriand din care citează Lampedusa (*cf.* n. 7). Nu e vorba așadar de un citat din memorie. Lampedusa călătorea cu operele lui Chateaubriand în valiză. Le avea la îndemână.
23. Crângul sacru de la marginea Atenei, din jurul mormântului eroului antic Academos. În acest crâng și-a stabilit Platon școala, Academia.
24. Salonul parizian „du bon goût et de la bienséance“, ținut în secolul al XVII-lea de Catherine de Vivonne, marchiză de Rambouillet.
25. Scrisoarea inițiază și precipită corespondența cu Casimiro Piccolo *in medias res*. La 2 august sunt fixate alegeri pentru orașul Palermo. Sunt zilele Aventinului. La 13 iulie aventinienii semnează un document în care președintele Consiliului de Miniștri, Mussolini, e pus sub acuzație în baza articolului 47 din Statut. Mussolini e identificat drept cel care a ordonat numeroasele agresiuni împotriva parlamentarilor săvârșite de detașamentele fasciste, și în special răpirea și uciderea lui Giacomo Matteotti. Între 17 și 22 iulie, Roberto Farinacci, secretar al Partidului Național Fascist, împreună cu ministrul Comunicațiilor, Costanzo Ciano, face o călătorie în Sicilia, ale cărei rezultate politice sunt luate în derâdere de opozanții aventinieni. În particular ducele di Cesarò, la Messina, și Vittorio Emanuele Orlando, la Palermo, resping afirmațiile lui Farinacci. Drept răspuns, Farinacci

emite un comunicat de presă, reluat de ziarele siciliene, în care laudă evidentele succese și cererile de adeziune primite: douăzeci de generali, șase președinți de Curți de Apel etc. Evoluția fascismului către dictatură este de-acum fără întoarcere: prefectii primesc instrucțiuni să limiteze libertatea presei și se vorbește de interzicerea alegerilor locale la Palermo. La 21 iulie are loc agresiunea împotriva deputatului Giovanni Amendola. Principele di Trabia, președinte al Clubului Bellini și susținător al lui Vittorio Emanuele Orlando, îi face o vizită lui Amendola.

Lampedusa urmărește evenimentele de la distanță. Casimiro, mama sa, baroana Teresa Piccolo născută Mastrogiovanni Tasca Filangeri di Cutò, și mama lui Lampedusa, sora mai mare a Teresei, Beatrice Mastrogiovanni Tasca Filangeri di Cutò, sunt hotărât de partea fasciștilor, chiar dacă bărbații iluștri ai familiei sunt de partea opusă. Unchiul matern, Alessandro, principe di Cutò, deputat socialist în varii legislaturi, este un antifascist furibund; iar unchiul patern, Pietro Tomasi della Torretta, este un liberal din vechea gardă, la vremea acestei scrisori ambasador al Italiei la Londra. Rup-turi asemănătoare se observă și în diferitele ramuri ale familiei Lanza di Trabia. Senatorul Giuseppe Lanza di Scalea și deputatul Giuseppe Lanza, principe de Scordia, apar pe lista Uniunii pentru Libertate, în vreme ce ministrul coloniilor, Pietro Lanza di Scalea, deschide campania electorală pentru alegerile locale din partea fasciștilor. Alegerile au loc la 2 august și sunt câștigate de fasciști. În comentariul său din 3 august, *Giornale di Sicilia* scrie: „Nobilul oraș și-a exprimat opinia, în timp ce orașelele, dominate de căpetenii notorii, au votat fără nici un obiectiv moral și intelectual.“ Un comentariu care a stârnit fără îndoială râsul lui Lampedusa.

Giuseppe Lampedusa se ferește să adere la o linie politică, chiar dacă voluptatea pricinuită de agresarea lui Amendola îl înscrie în rândul susținătorilor „ordinii“, teren predilect de recrutare al fasciștilor. Cel mult, deplânge de la Paris faptul

că trăiește în vremuri grele. Înfruntarea între Clubul Bellini, aventinian, și prefectul fascist îi oferă prilejul să atace una din temele sale preferate: luările de poziție de la clubul nobililor din Palermo merg mână în mână cu totala lor inconsistență, ceea ce-i face ridicoli. Teme care vor fi expuse în formă narativă în primul capitol din *Pisicuțele oarbe*. Înfrângerea aventinienilor din Clubul Bellini i se pare inevitabilă și demnă de o eroicomică *Secchia rapita* [*Găleată răpită*, poem eroicomic de Alessandro Tassoni – *n.t.*]. Privite din perspectivă belliniană, alegerile locale nu sunt decât o istorie transformată în comedie, la care e trist că nu poate asista.

În a doua parte a anilor '50, Giuseppe spunea că viața lui se desfășurase în etape. După al Doilea Război Mondial, judecata lui nu era lipsită de o anume vehemență iacobină, dar la mijlocul anilor '20 această înclinație era departe. Printre puținele opere ale lui Thomas Mann în original cumpărate de Lampedusa la începutul anilor '20 se numără, semnificativ, *Betrachtungen eines Unpolitischen* (*Considerațiile unui apolitic*).

26. Teresa Piccolo, mama celor trei frați Piccolo și mătușă maternă a lui Lampedusa.
27. Giovanna Piccolo di Calanovella, sora lui Casimiro și Lucio.
28. Adăugire scrisă cu altă peniță și altă cerneală.

1927

II

<Londra> 4 iulie 27

Imaginea e fără îndoială tocită; eu însumi, dacă nu mă înșel, trebuie s-o fi întrebuințat deja; mă văd totuși silit s-o folosesc din nou fiindcă e exactă: de aici, când te găndești la Palermo, se vede un târg mare, lătăreț și bătând spre roșu, înconjurat de râpe ca de-un brâu de fier; totul învăluit într-un nor imens de praf roșiatic. Știu, știu prea bine că prin acest nor se-nvârt inimi nobile și rafinați artiști, poeți și pictori precum cei căroră am onoarea să le scriu¹, experți în croșetat precum Fortunello², anticari impenetrabili precum Masnata³, distilatori de esențe rare precum Mahjong⁴, emuli ai lui Bacon în filozofia naturii precum V.P.⁵, critici precum Bebbuzzo⁶, femei frumoase precum Carolina Salandra⁷, efebi precum Planeta⁸, învățați umaniști precum Pitruzzo⁹, o adunare de spirite mărețe care ar face cinste oricărei Atene; toate ocult cârmuite de supremul areopag care sălășluiește între zidurile, nu se știe dacă dărăpănate sau niciodată isprăvite, ale palatului Villarosa¹⁰.

Știu toate astea: mă onorează prietenia pe care mulți dintre acești înțelepți mi-o acordă: e principala mea mândrie

Cuprins

Memoria și scrisorile

de Gioacchino Lanza Tomasi. 5

Romanul unui călător

de Salvatore Silvano Nigro. 13

Călător prin Europa

Epistolar 1925–1930

1925

I Paris, 27 iulie 1925 33

1927

II Londra, 4 iulie 1927 47

III Londra, 5 iulie 1927 55

IV York, 9 iulie 1927 59

V York, 13 iulie 1927 66

VI Londra, 20 iulie 1927 72

VII Londra, 24 iulie 1927 74

VIII Londra, 25 iulie 1927 87

IX Londra, 5 august 1927 92

X Londra, 10 august 1927. 96

XI Paris, 14 august 1927 103

XII	Passo della Mendola, 30 august 1927	105
XIII	Collalbo, 3 septembrie 1927	107
XIV	Collalbo, 6 septembrie 1927	110
XV	Bressanone, 20 septembrie 1927	113
XVI	Bressanone, 1 octombrie 1927	115
XVII	Florența, 16 noiembrie 1927	120
XVIII	Florența, 18 noiembrie 1927	125
1928		
XIX	Paris, 8 iunie 1928	129
XX	Londra, iunie 1928	131
XXI	Londra, 14 iulie 1928	142
XXII	Londra, 17 iulie 1928	144
XXIII	Paris, august 1928	149
XXIV	Zürich, septembrie 1928	153
1929		
XXV	Roma, 17 mai 1929	161
XXVI	Roma, 18 mai 1929	164
1930		
XXVII	Berlin, 13 august 1930	169
XXVIII	Berlin, 13 august 1930	173
XXIX	Berlin, septembrie 1930	179
Anexe		
I	Palermo, 28 iunie 1926	189
II	Palermo, 16 octombrie 1938	193